

ความเป็นอิสระ ของมหาวิทยาลัย

การได้ไปนั่งอยู่ในกองหนังสือเก่า เป็นความสุขชนิดหนึ่งของนักนิยมนหนังสือ ล่าสุดได้ไปริ้ววารสารรัฐสมิแลฉบับปี 2515 มานั่งไล่ดูบทความไปเรื่อยๆ นอกจากที่ทับบรรณาธิการคนก่อนๆ ที่ช่างสรรหาบทความน่าอ่านๆ ทำทนายปัญญามาตีพิมพ์แล้ว ผมยังที่ที่วาระการตีพิมพ์ตอนนั้นถึยบเหลือเกิน คือเป็นวารสารรายเดือน

อ่านโน่นอ่านนี่ไปอย่างสนุกๆ เหมือนได้ลองท่องอดีตสมัยตัวเองเพิ่งเกิด แล้วก็มาเจอบทความชื่อ “ความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัย” ในวารสารฉบับเดือนเมษายน 2515 (ก่อนผมลืมตาดูโลกราว 3 เดือน) ของบรรณาธิการวารสารสมัยนั้น ท่านเขียนถึงข้อถกเถียงเกี่ยวกับสถานะของมหาวิทยาลัยว่าควรอยู่ในระบบหรือนอกระบบ การอยู่หรือออกไปมีข้อดีหรือด้อยอย่างไร ซึ่งน่าจะเป็นประเด็นร้อนของวงการศึกษามัยนั้น

อ่านไปก็พบว่าเนื้อหาสาระและอารมณ์ราวกับเป็นบทความที่เพิ่งเขียนขึ้นไม่กี่วันมานี้เอง

“มหาวิทยาลัยควรจะขึ้นอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการหรือไม่ คำถามนี้ดูเหมือนมีตอบว่าไม่ควร ตราบใดที่กระทรวงศึกษาธิการยังไม่พร้อมรับภาระ ถ้าเช่นนั้นมหาวิทยาลัยควรเป็นอิสระหรือก็มีคำตอบว่าไม่ควร เพราะมหาวิทยาลัยในปัจจุบันก็ยังไม่พร้อมอีกเช่นกัน

ปัญหาทั้งหลายเหล่านี้เกิดขึ้นเพราะต่างมองปัญหาคนละด้าน กระทรวงศึกษาธิการนั้น ก็คิดถูกที่เห็นเป็นหน้าที่ในการจัดการศึกษาของชาติโดยตรง ส่วนมหาวิทยาลัยก็คิดไม่ผิด ที่ถือว่า สถาบันอันมากมายไปด้วยอุดมคติและอุดมการณ์นั้น ไม่ว่าจะนำตัวเข้าไปผูกมัดกับระบบที่ทำให้ไม่คล่องตัว ถึงจะยังต้องพึ่งรัฐในด้านการเงินอยู่ ก็พึงตระหนักในแง่ของความเป็นอิสระไว้ให้มาก ความคิดที่จะเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐบาลจึงเกิดขึ้น

แท้จริงนั้น มหาวิทยาลัยจะขึ้นอยู่กับหน่วยงานใดก็ตาม ย่อมหนีความจริงที่ว่า มหาวิทยาลัยต้องเป็นอิสระทั้งในการให้ความรู้ และในการเฝ้าหาความรู้

ข้อนำคตินั้นอยู่ตรงที่ว่า
ความเป็นอิสระ
ของมหาวิทยาลัยนั้น
มีอยู่จริงหรือไม่
ทั้งในอดีต ปัจจุบัน
และอนาคต
อันไม่แน่นอนนี้ก็ตาม

ไปไม่พ้น หากขึ้นอยู่กับการทรงศึกษาธิการ ก็เชื่อว่า จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงระบบงานอย่างขนานใหญ่ ในกระทรวงศึกษาธิการนั่นเอง เพื่อให้พร้อมรับกับ ความเป็นอิสระของสถาบันขั้นนี้

ข้อนำคตินั้นอยู่ตรงที่ว่า ความเป็นอิสระของ มหาวิทยาลัยนั้นอยู่จริงหรือไม่ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตอันไม่แน่นอนนี้ก็ตาม มหาวิทยาลัย อาจมีอิสระในการกำหนดหลักสูตรและวางวิธี ดำเนินการศึกษาพอสมควร ความเป็นอิสระเช่นนี้เป็น หลักการ ซึ่งอาจปรับไปตามภาวะที่เหมาะสมได้ แต่ความเป็นอิสระแท้จริงในทางปฏิบัติแล้ว สถาบัน อันมีนามว่า มหาวิทยาลัยของเรานี้ ยังไม่เคยมีเลย ไม่ว่าในครั้งไหน ระบบการบริหารงานมหาวิทยาลัย ยังมากอยู่ด้วยแบบพิธี เช่นหน่วยงานราชการ ทั่วๆ ไป อยู่นั่นเอง

ยิ่งมหาวิทยาลัยต่างจังหวัดด้วยแล้ว หาก ผู้บริหารไม่เป็งานบริหาร การตัดสินใจยังต้อง ขึ้นอยู่กับส่วนกลางหรือผู้ใหญ่ที่เหนือๆ ขึ้นไป ก็เลย ไม่เป็นอันต้องได้ทำอะไร นอกไปจากงานประจำวัน ซึ่งควรเป็นหน้าที่ของสำนักงานเลขาธิการ ไม่มีเวลา ได้คิดได้ทำสิ่งใหม่ๆ ซึ่งควรเป็นหน้าที่และเป็น ประโยชน์แก่มหาวิทยาลัยโดยตรงได้เลย

การรวมอำนาจนั้นดีสำหรับหน่วยงานเล็กๆ หรือสำหรับประเทศที่ด้อยพัฒนาอยู่มากๆ ประเทศ ที่อยู่ในระหว่างพัฒนาเช่นไทยเรา ได้เริ่มตระหนักถึง ความสำคัญของการกระจายอำนาจ โดยเริ่มทดลอง เปลี่ยนสถาบันต่างๆ ให้อยู่ในลักษณะกระจาย อำนาจบ้าง แต่แล้วก็ต้องเรียกคืนเพราะไปไม่รอด ตัวอย่างที่เห็นๆ กันอยู่คือ การศึกษาประชาบาล ซึ่งขึ้นอยู่กับการบริหารส่วนจังหวัด โดย วัตถุประสงค์นั้น ต้องการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วน ในการจัดการศึกษาท้องถิ่นให้มากที่สุด ตามหลัก การกระจายอำนาจ แต่เวลาปฏิบัติจริงก็ยังคงอาศัย ศึกษาธิการประชาบาล อันมีที่มาจากความไม่มี อิสระในทางปฏิบัติอย่างแท้จริง ซึ่งก็น่าจะคืนให้แก่ กระทรวงศึกษาธิการเสีย อย่างที่ดำริจะรวม มหาวิทยาลัยเข้าด้วยนั้น หากขจัดปัญหานี้ได้แล้ว มหาวิทยาลัยน่าที่จะเป็นหน่วยงานตัวอย่าง แห่งการกระจายอำนาจได้เต็มที่

มหาวิทยาลัย จะขึ้นหรือไม่ขึ้นกับใคร หรือจะ อยู่ในกำกับของใครก็ตาม ล้วนเป็นปัญหาปลักย่อย ไปเสียสิ้น トラบที่มหาวิทยาลัยยังไม่เป็นตัวของตัวเอง อย่างที่เป็นกันอยู่มากในทุกวันนี้”

(บทบรรณาธิการ วารสารรัฐสมิแล ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 ประจำเดือนเมษายน 2515 หน้า 2-3)

บทบรรณาธิการชิ้นนี้ถือเป็นการเฉลิมฉลองโอกาสที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ออกนอกระบบ (ราชการ) เมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2559 ที่ผ่านมา ■

